

Dr. Bratkó Róbert*

A BEISMERŐ VALLOMÁS, MINT KONSZENZUÁLIS ELJÁRÁSI ELEM AZ ÚJ BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOGI KÖRNYEZETBEN**

Hazánk új büntető eljárási törvényének megalkotása során jogpolitikai célként fogalmazódott meg a büntetőeljárások eredményesebbé tétele. Ehhez kapcsolódóan a Magyarország Kormánya által 2015. február 11. napján elfogadott koncepció alappillérei a következők voltak: „hatékonyság, gyorsaság, egyszerűség, korszerűség, koherencia és célszerűség”.¹ Az eljárás hatékonysága ugyanakkor az egyes eljárásjogi szereplők funkciójának hatékonyabbá tételét is feltételezi, mely azonban nem merülhet ki önmagában abban, hogy a hatóságok bűnösségi feltételezését erősítsék. Az eljárás szereplői közül mind a terheltnek, mind pedig a védőnek komoly feladata és szerepe van a büntetőeljárás során, függetlenül attól, hogy ezen szereplők eljárási pozíciójára kevésbé, inkább a sértetti jogok hatékonyabb érvényesítésének jogpolitikai céljára fókuszál már a törvény preambuluma is. Különösen igaz ez abban az új eljárási környezetben, melyben a terhelti, bűnösségre is kiterjedő beismerő vallomásnak komoly, az eljárás egészét befolyásoló hatása lehet.

„A védelem abban segíti a bíróságot, hogy a tényállást minden összefüggésében, minden oldalról megvizsgálja. A védelem segít megakadályozni, hogy az igazságszolgáltatásban olyan egyoldalú szemlélet érvényesüljön, amely csak a terhelt ellen

szóló körülményeket veszi figyelembe és nem tördök az enyhítő és mentő körülményekkel. A védelem fáradozása az igazság érdekében: küzdelem.”² Király Tibor professzor több mint 50 évvel ezelőtt megfogalmazott gondolatai a védelem hatékonyságának sarokpontjait fogalmazzák meg. A védelem ugyanis nem attól válik processzuális értelemben hatékonyra, hogy ha a bűnösöknek segítséget tud adni a felelősségre vonás elkerülése érdekében az igazságszolgáltatást mintegy akadályozó személyként – „a bűnözők cinkosaként”³ –, hanem azáltal, hogy munkája révén, eljárási jogai gyakorlásával segítséget tud adni a hatóságoknak az igazság tévedés, - és hibamentes feltárásában,⁴ illetve az ügyiratok ismeretében, helyes helyzetértékeléssel tudja alkalmazni az egyes új, perjogi eszközöket. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy nem szabad a védelem hatékonyságát⁵ kizárólag akként értelmezni, hogy az csak egyfajta támogatás nyújtását jelenti a terhelt hatóságokkal való fokozott együttműködésben. Ez nemcsak a büntetőeljárás, de a védelem alapvető processzuális feladatának félreértelmezéséhez vezetne. A jogalkalmazó szakember, aki lehetőséget ad a védői jogok és kötelezettségek jogszabály adta kiteljesedésének, az joggal számolhat és bízhat abban is, hogy munkája alaposabb, körültekintőbb lesz, és sokkal inkább megfelel a törvényesség, és az objektivitás követelményének.⁶

A magunk részéről tehát nem osztjuk azt az egyes konferenciákon egyre gyakrabban megfogalmazott álláspontot, mely szerint a jövő ügyvédek a hatóságokkal való maradéktalan együttműködés lenne a feladata. Annak ellenére, hogy a

* Dr. Bratkó Róbert PhD LL.M. egyetemi docens (SZE-DFÁJK Bűnügyi Tudományok Tanszék), egyéni ügyvéd

** *A tanulmány a Bolyai János Kutatói Ösztöndíj támogatásával, valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP 19-4-SZE-2 kódszámú, Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.*

¹ MISKOLCZI Barna: *Az új büntetőeljárás kodifikációs irányelve*. In. (szerk.: Elek Balázs – Miskolczi Barna): *Úton a bírói meggyőződés felé. A készülő büntetőeljárás törvény kodifikációja*. Printart Press Kft, 2015. 30.o.

² KIRÁLY Tibor: *A védelem és a védő a büntető ügyekben*. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962. 125.o.

³ KÖHALMI László: *A védő a magyar büntetőeljárásban*. In. *Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére*. Kódex Nyomda Kft, Pécs, 2011. 383.o.

⁴ HACK Péter: *A védelem és a védő szerepének aktuális kérdései*. *Magyar Jog* 2011/2., 88.o.

⁵ A védelem hatékonysága kérdésköre tekintetében lásd: BARTKÓ Róbert – BENCZE Krisztina: *A hatékony védelemhez való jog az új Büntetőeljárás törvény tervezete tükrében*. *Jog – Állam – Politika* IX. évfolyam 2017/2., 25-39.o.

⁶ FENYVESI Csaba: *A védőügyvéd. A védő büntetőeljárás szerepéről és jogállásáról*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2002. 17.o.

hatóságokkal történő terhelti együttműködés, a beismerő vallomás rendkívüli módon felértékelődik az új eljárásjogi környezetben, a védői feladatok és a védői felelősség azonban nem csökkent. Nézetünk szerint az újonnan kialakításra kerülő jogszabályi környezetben is szükség van és lesz arra, hogy a védő az eljárásjog adta valamennyi lehetőséget kihasználva, a terhelt érdekeit képviselje, és válassza meg a védekezés leghatékonyabb eszközeit. Természetesen ehhez nemcsak a jogalkotónak kell a szükséges eszközrendszert biztosítania, az a védőtől is alapvető szemlélet-váltást igényel, azaz a saját hatékonyságát is növelnie kell majd. Ennek hiányában ugyanis súlytalanná válik az a hivatkozás, hogy a védelemhez való alkotmányos jog gyakorlását elsősorban a hatóságok akadályozzák vagy korlátozzák.⁷ A védelem hatékonysága tehát fontos kérdés, hiszen – egyet értve Fenyvesi Csaba álláspontjával – a védelemmel kapcsolatos eljárás szabályok minősége jól tükrözi egy adott állam szintjén a jogállamiság elvének érvényesülését, „a védői jogállás szintje, elméleti és gyakorlati minősége a jogállamiság szeizmográfja is egyben.”⁸

A fenti bevezető gondolatok mentén jelen tanulmány célja, hogy a bemutassa és értékelje a terhelti beismerő vallomáshoz kapcsolt két új jogintézményt: a bűnösséget beismerő vallomás elfogadását, valamint a beismerésen alapuló egyezséget. Minthogy a gyakorlatban előfordul ezen két jogintézmény összemosása, fontosnak tartjuk, hogy azokat egymástól el is határoljuk. Mindezeket megelőzően azonban foglalkozunk a beismerő vallomás ténybeli kereteit meghatározó tényállással, pontosabban annak igazságtartalmával kapcsolatosan megfogalmazott jogalkotói elvárásokkal, ugyanis – majd látni fogjuk – érezhető a jelenlegi szabályok szintén egyfajta ellentmondás.

II. A tényállás igazságtartalma

⁷ MARTITS Tünde: Védők az új büntetőeljárás szorításában. *Magyar Rendészet* 2003/3 III. évf., 66.o.

⁸ FENYVESI Csaba: A bűnügyi védő perjogi helyzete a magyar büntetőeljárás keretében. *Ügyvédek lapja* 2009/4., 6.

Az egyes, a bevezetőben említett jogintézmények összevetését megelőzően fontos a büntetőjogi következtetések levonásának alapját képező tényállással szemben a büntető eljárási törvény által elvárt feltételekkel foglalkozni, hiszen függetlenül attól, hogy az előkészítő ülésen a bíróság egyezséget hagy jóvá, vagy bűnösséget beismerő nyilatkozatot fogad el, annak alapját minden esetben a váddal egyező tényállás adja. Minthogy a ténykérdések pedig alapvetően befolyásolják a jogkérdésben meghozható döntéseket, ezért korántsem mindegy, hogy milyen tényállás vonatkozásában van lehetősége a terheltnek a bűnösség kérdésében vallomást tenni.

Az egyes büntetőeljárás rendszerek ideáltípusait vizsgálva rögzíthető, hogy az akkuzatórius eljárási modell az eljárási, míg az inkvizitórius modell az anyagi, vagy más néven az objektív igazság felderítését célozta meg. A Be. 163.§ (2) bekezdése a büntetőeljárás igazságkereséssel kapcsolatosan a bizonyítás általános szabályai kapcsán elvi élel rögzíti a valóságghú tényállás megállapítására irányuló hatósági kötelezettséget.⁹ A törvény ezen rendelkezéséből olybá tűnik, hogy a hatóságoknak kötelezettségük a tényállást olyan mértékben felderíteni, míg a „*mi történt valójában?*” kérdésre megnyugtató válasz adható. A jogalkotói szándék e körben egyértelmű. Kizárólag a valósággal megegyező tényállás mentén lehet helyes jogi következtetésekre jutni adott büntetőügy kapcsán.

Az ellentmondást ugyanakkor az eljárási törvény rendszerében az adja, hogy a tényállás vonatkozásában a dinamikus szabályok már nem képezik le a fentiekben említett általános követelményt. Az immáron kétfázisúvá alakult nyomozás felderítési szakában a cél a tényállást a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben felderíteni.¹⁰ A megalapozott gyanú közléséhez szükséges és elégséges tényállással szemben tehát a jogalkotó – sajnálatosan – nem várja el az objektív igazság szintjét. A bizonyítási eszközök felderítése, összegyűjtése a felderítés során elegendő, ha a

⁹ Be. 163.§ (2) bek. „A büntetőeljárásban a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a döntését valóságghú tényállásra alapozza.”

¹⁰ Be. 348.§ (3) bekezdés.

megalapozott gyanú közléséhez szükséges szinten megmarad. Ez pedig korántsem azonosítható az anyagi igazság tartalmával, vagy legalábbis közel sem biztos, hogy azzal adott büntetőeljárás belülről egybe is esik. Sajnálatos, hogy a jogalkotó ezt a koncepciót a bírósági eljárás általános szabályai vonatkozásában is továbbviszi, amennyiben a tárgyalást egy olyan perjogi formaként írja le, ahol a bíróság a bűnösség megállapítása érdekében vesz fel bizonyítást.¹¹ Ugyanakkor nézetünk szerint sem a nyomozásnak, sem pedig a bírósági eljárásnak nem lehet egyenes és határozott célja a bűnösség megállapítása. Az anyagi igazság elérésének követelménye éppen azt jelenti, hogy nem a „gombhoz varrjuk a kabátot”, azaz a bizonyítást nem a bűnösség szintjét elérően folytatjuk le, vagy megfordítva: csak olyan terjedelemben folytatjuk le a bizonyítást, hogy a beszerzett eszközök alapján a bűnösségre legyen okszerű következtetés levonható. Éppen ellenkezőleg, a bizonyítást az anyagi igazság elérése érdekében olyan mértékben kell folytatni, hogy akár a megalapozott gyanú, akár a bűnösség kérdésében megalapozott döntést lehessen hozni. Az említett különbség a megfogalmazás módját érintően pedig korántsem árnyalatnyi. A jelzett ellentmondás mentén ugyanis nem kizárt, hogy egy gyanúsításban közölt tényállás kíséri végig a büntetőeljárást, és jelenik majd meg akár a vádiratban, akár a bíróság ügydöntő határozatának indokolásában. Amennyiben pedig ez nem az anyagi igazsággal egyezik meg, illetve a dinamikus szabályok érvényesítése során nem is töreksenek a hatóságok annak elérésére, az említett Be. 163.§ (2) bekezdésében foglalt szabály valószínűleg kiüresedik, amely komoly kihatással lehet nemcsak a bizonyítás irányára, de a konkrét ügyben levont jogi következtetésekre is.

¹¹ Lásd Be. 425.§ (1) bekezdés

III. A bűnösség beismerése előkészítő ülésen

A korábban hatályban volt eljárás törvényünk az előkészítő ülést, mint jogintézményt érdemi tartalommal nem töltötte ki. A gyakorlatban ezen ülések száma marginálisnak volt mondható, éppen azért, mert kötelezően a törvény három esetben írta csak elő annak tartását, mely esetek közül kettő a gyakorlatban is ritkábban fordult elő¹², és egyik esetben sem volt lehetőség arra, hogy a bíróság a büntetőjogi főkérdés tekintetében állást foglaljon ügydöntő határozat meghozatala mellett. Ezzel szemben az új Be. immáron valós, az eljárás hatékony lezárását célzó rendelkezéseket társított az előkészítő üléshez azzal, hogy annak alkalmazását a büntetőeljárásokban – bizonyos kivételekkel¹³ – általánosan kötelezővé tette. Az új eljárás környezetben az időszűrés jogpolitikai célját is előtérbe helyezve immáron a jogalkotó lehetővé teszi az eljáró bíróságnak, hogy a büntetőügyet ügydöntő határozattal zárja le, amennyiben annak törvényi feltételei adottak. Eltekintve a perjogi előírások részletes ismertetésétől azt érdemes témánk szempontjából kiemelni, hogy az ügy érdemi befejezéséhez szükséges, hogy a terhelt lemondjon a tárgyaláshoz való jogáról, illetve bűnösségét a váddal egyező tényállásban beismerje. Az új Be. hatályba lépését követően kialakult olyan gyakorlat, mely szerint a vádlott a beismerő vallomásaiban a vád szerinti tényállás mikénti minősítését nem vitathatja. Ezt az egyes bíróságok a Be. 580.§ (2) bekezdésében foglalt azon szabályból vezették le, hogy amennyiben a bíróság az a beismerő vallomást végzéssel elfogadta, a váddal egyező tényállás, minősítés, valamint a bűnösséget megállapító ítéleti rendelkezés ellen nincs helye fellebbezésnek. Ez

¹² Ezen esetek alá tartoztak az alábbiak: bizonyos személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések elrendelésére, valamint azok új speciális ok megállapítása melletti fenntartására irányuló indítványok elbírálása; közvetítői eljárásra utalást megelőzően a terhelt, valamint a sértett kihallgatása; különösen védetté nyilvánított tanú e minőségének megszüntetésére irányuló indítvány elbírálása.

¹³ Ilyen kivételeket határoz meg a törvény például a bíróság elé állítás, a magánvádas eljárás, a biztosíték letétbe helyezése mellett folyó eljárás, vagy éppen az ismeretlen helyen tartózkodó, vagy külföldön ismert helyen tartózkodó terhelttel szembeni külön eljárási szabályok között.

a gyakorlat azonban alapvetően téves. A fellebbezési korlátra vonatkozó szabályból ugyanis az nem következik, hogy a bíróságnak ne lenne lehetősége a váddal egyező tényállás esetén is a tényálláshoz eltérő jogi minősítést kapcsolni. Ez az egyik lényeges különbség az egyezség előkészítő ülésen történő elbírálása és ezen eset között. Egyezség esetén ugyanis, ha az eljáró bíró az egyezséget jóváhagyta, gyakorlatban az ügydöntő határozat jogi keretei is rögzülnek, így alapvetően a tényállás jogi minősítése is. Ugyanakkor a bűnösséget beismerő nyilatkozat előkészítő ülésen történő elfogadása esetén az elfogadás feltételeként¹⁴ a jogalkotó nem kívánja meg, hogy a vád szerinti tényállás a vád szerint is minősüljön. Ebből kifolyólag az eljáró bíróság – amennyiben a beismerés elfogadásának törvényi feltételei fennállnak – nincsen elzárva attól, hogy a vád szerinti tényállást a vádtól eltérően minősítse¹⁵. A bíróság ezen döntése csak azt eredményezi, hogy a fent hivatkozott fellebbezési korlát csak részben érvényesül, és az eltérő jogi minősítés érdekében fellebbezés jelenthető be a határozattal szemben.

Az előkészítő ülésen, illetve a későbbiek során a tárgyaláson történő bűnösség beismerését elfogadó végzéssel kapcsolatosan tehát fontos hangsúlyozni, hogy: (a) a vádemelést megelőzően a terhelt és az ügyész között nem született egyezség; (b) ennek hiányában ezért a bíróság a jóváhagyás körében a beismerő vallomásra, valamint az ügyiratokra fókuszál; (c) a bíróságot kizárólag a vád szerinti tényállás és a bűnösség kérdése tekintetében köti a jóváhagyás; (d) váddal egyező minősítés esetén a fellebbezési korlát nemcsak a tényállásra és a bűnösség kérdésére, hanem a jogi minősítésre is kiterjed; (e) az egyezséggel szemben a bűnösséget beismerő vallomás elfogadására nemcsak az előké-

szítő ülésen, hanem a tárgyaláson is lehetőség van¹⁶.

Bár első olvasatra a fenti szabályok egyszerűnek tűnhetnek, a gyakorlat rámutatott arra, hogy azok alapvetően az ún. „egy vádlottas” ügyekben alkalmazhatók aggálymentesen. A jogalkotó a szabályok megfogalmazása során azonban nem tért ki a több vádlottal szemben folyamatban lévő büntetőügyekre, ahol az egyes vádlottak cselekvései egymással összefüggenek¹⁷. Amely ügyekben ugyanis az egyes vádlottak cselekményei egymással szorosan összekapcsolódnak, ott sajátos perjogi helyzet állhat elő, amennyiben nem valamennyi vádlott tesz beismerő vallomást. Így például ha egy csoportos elkövetéssel összefüggésben két vádlott beismerő vallomást tesz, a harmadik pedig akár megtagadja a vallomás-tételt, akár nem ismeri be bűnösségét, kérdés, hogy mikor jár el helyesen az ügyben a vádat tárgyaló bíróság. Ha az előkészítő ülés szabályainak szoros értelmezése mentén az eljáró bíró a két beismeréssel érintett vádlott vonatkozásában befejezi az ügyet a bűnösség megállapítása mellett, akkor ez hogyan hat ki perjogi szempontból a harmadik vádlottra? Az első két vádlott vonatkozásában a bíróságnak a beismerő vallomás esetén – minthogy az a váddal egyező tényállásra vonatkozhat csak – kizárólag arra van lehetősége – amennyiben a beismerő vallomás elfogadásának feltételei adottak –, hogy a váddal egyező tényállás miatt mondja ki a két vádlott bűnösségét. Ebben az esetben azonban a vádlottakat – bár csak ketten szerepelnek az adott ítéletben – csoportosan elkövetett bűncselekmény miatt kell a bíróságnak elítélnie, mely esetben a csoportos elkövetés ténybeli és jogi indokolása szükségképpen érinti a harmadik, beismerő vallomást nem tevő vádlottat. Azaz az a sajátos perjogi helyzet állhat

¹⁴ A Be. 504.§ (2) bekezdésében rögzített három feltétel egyike sem vonatkozik arra, hogy a bíróság csak akkor hagyhatná jóvá a beismerő vallomást, ha abban a terhelt a vádirat szerinti jogi minősítést is elfogadja.

¹⁵ Megjegyezzük, hogy ebben az esetben az eljáró bíróságnak az eltérő minősítés lehetőségét már indokolt az előkészítő fázisban észlelnie, és a Be. 495.§ (1) bekezdése szerinti végzést meghoznia.

¹⁶ Utóbbi esetben azonban érdemes kiemelni, hogy amennyiben az ügyész az előkészítő ülésen történő beismerő vallomás esetére mértékes indítványt tett a bíróság felé, a bíróságot az – egyfajta súlyosítási tilalomként – köti a szankció meghatározása során, amennyiben már az előkészítő ülésen a beismerésre figyelemmel ítéletet hoz. Amennyiben a beismerésre a tárgyaláson kerül sor, ez a tilalom már nem érvényesül /Be. 565.§ (2) bek./.

¹⁷ Gondolunk itt például társas bűnelkövetési alakzatokra, vagy akár a részesi, társtettesi elkövetői formákra.

elő, hogy egy – akár jogerős – ügydöntő határozat indokolásában olyan személy büntetőjogi felelősségét is megalapozó tényállás kerül megállapításra, melyben olyan vádlott is érintett, nevesítve van, akinek a büntetőjogi felelőssége vizsgálata körében ugyanazon bíróság még érdemi bizonyítást be sem fejezte a tárgyaláson¹⁸. A magunk részéről ezért azt az álláspontot képviseljük, hogy ebben az esetben csak akkor dönt helyesen a bíróság, ha nem fejezi be előkészítő ülésen az ügyet a beismerő vallomást tevő vádlottak esetében sem, hanem a vádról egységesen, tárgyalás eredményeként határoz. Ennek oka pedig az, hogy attól, hogy bizonyos vádlottak esetében a beismerő vallomás elfogadásának feltételei egyébként az előkészítő ülésen fennállnak¹⁹, még közel sem biztos, hogy a bíróság a váddal egyező tényállást fog a bizonyítás eredményeként megállapítani. A Be. 504.§ (3) bekezdése szerint: „*ha a (2) bekezdésben meghatározott feltételek fennállnak, a bíróság a vádlott bűnösséget beismerő nyilatkozatát végzéssel elfogadja.*” Azaz a feltételek fennállása esetén technikailag kötelező a beismerő vallomás elfogadásáról végzéssel határoznia a bíróságnak. Ugyanakkor a büntetőügy ítélettel történő befejezésére vonatkozóan ebben az esetben kötelező rendelkezést a Be. nem tartalmaz. A Be. 504.§ (4) bekezdése²⁰, valamint a Be. 505.§ (1)²¹ bekezdésének helyes értelmezése

szerint a bíróságnak mérlegelnie kell az ügynek az előkészítő ülésen történő elintézésének kérdését még akkor is, ha egyes vádlottak beismerő vallomást tettek. Az összefüggő okkal érintett vádirati tényállások esetén ezért akkor jár el helyesen a bíróság, ha a beismerő vallomást tevő vádlottakra – bár a vallomás elfogadása tárgyában végzéssel dönt – nem fejezi be az ügyet előkészítő ülésen, azaz nem alkalmazza az elkülönítés jogintézményét²².

IV. Az egyezség jóváhagyása előkészítő ülésen

Amennyiben a büntetőügy egyezség megkötését követően érkezik a bíróságra, az előkészítő ülésre, és az eljárásra vonatkozó szabályokat élesen meg kell különböztetni az egyszerű, beismerő vallomás elfogásával kapcsolatos általános eljárástól. Az első lényeges különbség, hogy a vádemelést az ügyészség és a terhelt közötti egyezség megkötése előzte meg. Az egyezségkötés lehetősége a vizsgálati szakban adott, azaz a megalapozott gyanú közlését követően. A kérdéssel foglalkozó 9/2018. (VI.29.) LÜ utasítás 50.§ (2) bekezdése alapján az ügyészség nem köthet egyezséget a terhelttel, ha a beismerő vallomás hiányában a rendelkezésre álló bizonyítási eszközök nem lennének elegendők a vádemeléshez. Azaz megfordítva az utasításban foglaltakat, kizárólag felderített tényállás mellett van lehetősége az ügyészségnek a vizsgálati szakban az egyezségkötés lehetőségét megvizsgálni. Bár sokak szerint az egyezségkötés újraszabályozott intézménye a védelem hatékonyságához is kapcsolódó, azt elősegítő eljárásjogi lehetőség, azonban álláspontunk szerint ez korántsem ennyire egyértelműen jelenthető ki. Ténykérdés, hogy a

¹⁸ Kérdés ebben az esetben, hogy a már jogerős, bűnösséget megállapító ítélet jogerejének hatása mennyiben érintheti a harmadik vádlottal szemben folyamatban lévő bizonyítás eredményét. Amennyiben ugyanis a jogerős ítéletben foglalt tényállást az objektív igazsággal megegyezőnek fogadjuk el a tényállás igazságtartalmára vonatkozó, fentebb említett statikus szabály alapján, akkor kétséges, hogy mennyiben lehet eredményes az ezzel szembe menő terhelti védekezés a tárgyaláson.

¹⁹ Elképzelhető ugyanis olyan eset, hogy a harmadik, beismerő vallomást nem tevő vádlott az előkészítő ülésen személyesen, vagy akár védője útján olyan bizonyítási indítványt tesz, melynek eredményeként a csoportos elkövetés megállapíthatósága kérdőjeleződik meg.

²⁰ A hivatkozott rendelkezés szerint: „ha a bíróság nem látja akadályát az ügy előkészítő ülésen való elintézésének, a vádlottat a büntetés kiszabási körülményekre is kihallgatja”.

²¹ A rendelkezés szerint: „ha az ügy előkészítő ülésen nem intézhető el, a vádlott és a védő a vádirati tényállás megalapozottságát és a bűnösség kérdését nem érintő (a) bizonyítás lefolytatására és egyéb eljárási cselekményre vonatkozó

indítványt, (b) bizonyíték kirekesztésére vonatkozó indítványt terjeszthet elő”.

²² Megjegyezzük, hogy bár a beismerő vallomást elfogadó végzés fellebbezéssel nem támadható, az elkülönítés hiányában a beismeréssel érintett vádlottakkal szemben is alakulhat eltérően a megállapítható tényállás a beismeréssel nem érintett vádlottal szemben folytatott bizonyítás eredményeként. Ebben az esetben a Be. 521.§ (3) bekezdése teremti meg a lehetőséget, hogy a beismerő vallomással érintett vádlottak a kapcsolódó jogkövetkezmények alól szabaduljanak.

vizsgálatai szakasz célja annak eldöntése, hogy a megalapozott gyanú közlését követően a büntetőeljárás miként folytatódjon. Természetesen gyakori, hogy további, alapvetően a felderítő tevékenységhez kapcsolódó nyomozati cselekmény végrehajtására is sor kerül a nyomozás ezen szakaszában, ezzel is alakítva az objektív igazságra való törekvés érdekében az irányadó tényállást. Ugyanakkor azon eset is előfordulhat, hogy a megalapozott gyanú keretei között közölt tényállást tekinti az ügyészség irányadónak, hiszen az azt alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzése megtörtént, amely – amennyiben távol van az anyagi igazság szintjétől, és csak a megalapozott gyanú közléséhez szükséges szinten marad – kevéssé lehet alapja egy egyezségkötési folyamatnak. A védelem hatékonyságát súlyosan erodáló szabály továbbá az egyezségkötési eljárásban, hogy a terhelt és a védő a büntetőjogi főkérdést leginkább meghatározó kérdésekben semmilyen egyeztetési jogkörrel nem rendelkezik. Ugyan az egyezség – amennyiben megkötésre kerül – már körvonalazza a későbbi bűnösséget megállapító ítélet ténybeli és jogi kereteit, a terheltnek és a védőnek az ezen kereteket meghatározó elemek alakításába kevés beleszólási lehetőséget biztosít az eljárási törvény. Az ügydöntő határozat ténybeli keretét maga a történeti tényállás, míg jogi kereteit a bűnösség kérdésében hozandó döntés, a cselekmény jogi minősítése, a szankciókiszabás, valamint a járulékos kérdésekben való döntés határozza meg. Ugyanakkor egy egyezségkötési folyamat során a terheltnek és a védőnek a Be. 408.§ (1) bekezdése alapján nincs lehetősége sem a tényállást, sem pedig annak jogi minősítését érintően egyeztetéseket folytatni az ügyészséggel²³. Ez a szabály pedig a védelem hatékonyságát erősen erodálja, hiszen pont azokban a kérdésekben nincs a védelemnek jogköre egyeztet-

²³ Természetesen, ha a védelem nem ért egyet az irányadó tényállással, akkor egyrészt vagy nem kezdeményezi az egyezségkötési folyamatot, vagy másrészt nem köt egyezséget, és bizonyítási indítványokkal törekszik a tényállás alakítására. Más kérdés, hogy amennyiben az ügyészség az irányadó legfőbb ügyészi utasítás szerint csak felderített tényállások mellett vizsgálhatja meg az egyezségkötés lehetőségét, annak az esélye, hogy érdemben helyt fog adni az ügyészség a további védelmi indítványoknak, igencsak csekély.

ni²⁴, melyek alapvetően meghatározzák a büntetőjogi főkérdéseket, illetve az azokban hozandó bírói döntést²⁵.

Amennyiben az ügyészség és a terhelt egyezséget kötött, a vádnak szerves részét képezi maga az egyezség is. Az egyezség törvényességi szempontú vizsgálatát a bíróság az előkészítő ülésen végzi el azzal, hogy az egyezség jóváhagyása, vagy annak megtagadása felől már ezen az ülésen döntést kell hoznia a bíróságnak. Utóbbi esetben pedig az egyezség ismételt megkötésére immáron a tárgyalás keretei között nincsen perjogi lehetőség. Összevetve tehát ezen jogintézményt a bűnösséget beismerő vallomás elfogadásával kapcsolatos általános szabályokkal, az alábbi eltérések rögzíthetők: (a) a vádemelést megelőzően fontos, hogy a terhelt és az ügyészség között az egyezségi megállapodás írásban létrejöjjön; (b) tekintettel arra, hogy a bűnösséget megállapító ítéletnek ebben az esetben nemcsak a vádlotti beismerés és az ügyiratok, hanem az egyezség is az alapját képezi, így annak törvényességi vizsgálata is megtörténik az előkészítő ülésen; (c) amennyiben az egyezség jóváhagyása megtörténik, a bíróságot nemcsak az egyezséggel megegyező vád szerinti tényállás, és a bűnösség kérdése köti, hanem immáron az egyezséggel megegyező vád szerinti jogi minősítés és a szankció, valamint a járulékos kérdéseket érintő megállapodás is; (d) egyezség jóváhagyása tárgyaláson nem történhet meg; (e) egyezségen alapuló ítélet esetén a fellebbezési korlát a váddal egyező szankció kiszabásra és a járulékos kérdésekben a váddal egyezően meghozott döntésekre is kiterjed.

²⁴ Bár a Be. rögzíti, hogy bizonyos szankciók tekintetében sincs lehetőség az egyeztetésre, de ezen szabályt nem lehet aggályosnak tekinteni, hiszen olyan szankciók kerülnek ki az egyeztetéssel érintett kérdések hatálya alól, amelyek alkalmazása jellemzően a Btk. kötelező rendelkezésén alapszik (pl. elkobzás, vagyoneklobzás, kényszergyógykezelés)

²⁵ Tovább gyengíti a védelem hatékonyságát az egyezségkötés során, hogy a Be. 3.§ (6) bekezdése alapján az ügyészségnek minden felelősséget mentő, illetve enyhítő körülményt hivatalból kell figyelembe vennie, így az ügyészség által felajánlott szankció már ezekre a körülményekre is figyelemmel van.

V. Zárszó

A beismerő vallomás eljárásjogi szerepe – a büntetőeljárás időszerűsége és hatékonysága, mint jogpolitikai célok érvényesülése érdekében – az új eljárásjogi rendszerben jelentősen átalakult. Több új, az eljárás gyorsabb lezárását célzó jogintézmény épült rá, mások pedig ennek mentén alakultak át²⁶. Tanulmányunk a tudományos diskurzusok tárgyát leginkább meghatározó két, alapvetően a beismerő vallomáson alapuló, illetve ahhoz kapcsolódó jogintézmény bemutatására vállalkozott. Minthogy a beismerő vallomás ezen eljárásokban nem csupán egy bizonyítási eszköz, hanem az eljárás későbbi alakulását, illetve az ügydöntő határozat tartalmát is meghatározó terhelti nyilatkozat, fontos, hogy a terhelt valamennyi anyagi és eljárásjogi következmény ismeretében mérlegelje ezen nyilatkozat megtételét az eljárásban. Ehhez pedig elengedhetetlen a védő, a hatékony védő, aki az eljárás tárgyának pontos ismeretében lássa el a szükséges tanácsokkal védencét. Az új jogintézmények tehát nemcsak a hatóságokat, de az ügyvédi kart is komoly kihívások elé állították, és e kihívásnak való megfelelés fundamentuma a védelem hatékonysága.

²⁶ Gondolhatunk itt például a büntetővégzés meghozatalára irányuló külön eljárás (korábbi nevén: tárgyalás mellőzése) szabályaira, ahol a 3 évet meghaladó, azonban az 5 évet meg nem haladó szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények esetén szükséges immáron csak a beismerő vallomás megléte a külön eljárás alkalmazásához.